

O'ZBEKISTON TA'LIM TIZIMIDA MA'NAVY – MA'RIFIY ISHLARNING O'RNI VA AHAMIYATI.

Shamsudinova M.U.

*Andijon davlat pedagogika instituti,
170100 Andijon sh., Do'stlik ko'chasi 4-uy*

Annotatsiya: Ushbu maqolada, mamlakatimiz rivojlanish jarayonida ildam qadamlar ila odimlab borar ekan, bu yo'lda asosiy tirkak hisoblangan yosh avlod vakillariga sifatli ta'lim berish, ayniqsa ta'lim muassasalarida bugungi kishilik jamiyating asosiy muammolaridan biri bo'lmish ma'naviy - ma'rifiy ishlarning nechog'lik dolzarbligi va bu uchun davlatimiz tomonidan amalga oshirilayotgan maqsadli islohotlar to'g'risida atroflicha fikr yuritiladi.

Аннотация: В данной статье будет подробно рассмотрена актуальность духовно - просветительской работы, являющейся одной из основных проблем современного общества, особенно в образовательных учреждениях, и целенаправленных реформ, проводимых для этого нашим государством, по мере того, как наша страна продвигается вперед в своем развитии, предоставляя качественное образование представителям молодого поколения, которое является главной опорой на этом пути.

Abstract: In this article, as our country continues to follow the steps in the development process, we will think in detail about providing quality education to the representatives of the younger generation, which is considered the main pillar on this path, especially about the relevance of spiritual and educational work, which is one of the main problems of today's dkishilik society in educational institutions, and the targeted reforms.

Kalit so'zlar : globallashuv, ma'naviyat, ma'rifat, ta'lim tizimi, yoshlar, islohot.

Ключевые слова: глобализация, духовность, просвещение, система образования, молодежь, реформы.

Key words: globalization, spirituality, enlightenment, education system, youth, reform.

Hozirgi globallashuv davrida yoshlar ongu shuurida yuzaga kelayotgan o'ziga xos ijtimoiy-ma'naviy, ruhiy o'zgarishlar ta'lim tizimidagi ishlarni zamonaviylik, muhimlik va samaradorlik, ta'sirchanlik nuqtai nazaridan to'liq qayta ko'rib chiqishni talab etmoqda. Yoshlarning bilim va saviyasini oshirish, dunyoqarashini kengaytirish, iqtidorli yoshlarni faol qo'llab-quvvatlash maqsadida ta'lim muassasalarida bir qator tanlovlar, sport musobaqalari muntazam o'tkazib kelinmoqda. Bu ishlarning barchasi shu paytga qadar shakllantirilgan mavjud tizim va mexanizmlar doirasida tashkil etilmoqda. Qolaversa,

ma'naviy-ma'rifiy sohadagi ishlarning samaradorligi, ta'sirchanligi, zamonaviyligi jihatidan o'z ahamiyatini yo'qotgani yo'q.

Shunday bo'lsa-da, bugungi globallashuv va tezkor axborot asrida, mamlakatimizdagi demokratik islohotlarga hamohang so'z erkinligi tufayli ijtimoiy tarmoqlar va ommaviy axborot vositalarining davlat va jamiyat boshqaruvidagi o'rni keskin faollashdi. Bunday pallada yoshlarning ta'lim-tarbiyasi borasidagi ishlarni yangi bosqichga ko'tarish ehtiyoji paydo bo'ldi. Albatta, bunday murakkab vaziyatda ishlash, natijaga erishish uchun, eng avvalo, sharoit va yuqori malakali kadrlar kerak.

Barchaga ma'lum bo'lganidek, ma'naviy targ'ibotni to'g'ri yo'lga qo'yishda ommaviy axborot vositalari katta ta'sir kuchiga ega. Ammo bu kuchdan hamma vaqt ham samarali foydalana olmayapmiz. Ma'naviyatsizlik va g'oyasizlik har qanday jamiyatni tanazzul sari yetaklashi, davlat siyosati va boshqaruvini kuchsizlantirishi, korrupsiya, jinoyatchilik va axloqsizlik kabi illatlarning ildiz otishiga sabab bo'lishi bilan bog'liq misollarni insoniyat tarixidan ko'plab keltirish mumkin. [1]

Ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi. Binobarin, bugungi kunda dunyoda globallashuv jarayonlari kuchayib, tinchlik va barkarorlikka qarshi yangi tahdid va xatarlar tobora ko'payib bormoqda. Bunday murakkab va tahlikali vaziyat soxada amalga oshirilgan ishlarni tanqidiy baholab, uning faoliyatini zamon talablari asosida takomillashtirishni taqozo etmoqda. Xususan, oila, mahalla va ta'lim muassasalarida yoshlar tarbiyasi, chekka hududlar va mahallalarda uyushmagan yoshlar bilan tarbiyaviy ishlarning yuzaki tarzda olib borilayotgani, jinoyatchilik, diniy ekstremizm va terroristik harakatlarga adashib qo'shilib qolish, milliy qadriyatlarga e'tiborsizlik, erta turmush qurish, oilaviy ajralishlar kabi salbiy holatlarning oldini olishga qaratilgan targ'ibot ishlarining aksariyat hollarda kutilgan natijani bermayotgani bu masalalarga jiddiy e'tiborni talab etmoqda. Mana shunday sharoitda yurtimizdagi ma'naviy-ma'rifiy va mafkuraviy ishlarni global miqyosda mafkuraviy, g'oyaviy va informatsion kurashlar kuchayib borayotgan zamon talablari asosida tashkil etish tobora dolzarblik kasb etyapti. Zero, mustaqillikni asrab-avaylash, istiqloq yillari erishilgan muvaffaqiyat va marralarni saqlash va yanada rivojlantirish, yurtimizdagi barqaror tinchlik xamda osoyishtalikni muhofaza etish — bugungi va kelajak kunlarning eng muhim, dolzarb vazifasidir. [3]

Bugungi kunda, yurtimizda huquqiy davlat, fuqarolik jamiyatini barpo etish, yangi ma'naviy makon qurishda “Yangi O'zbekiston orzusi”, “Uchinchi Renessans poydevorini yaratish” maqsadi barchamizga yangicha ruh bag'ishlamoqda [1]. Ammo ma'naviy-ma'rifiy ishlar muayyan bir davrda mashg'ul bo'lib, keyin o'z holiga tashlab qo'yiladigan soha emas. Yurt taraqqiyotini yangi bosqichga olib chiqish borasida ulkan maqsad va vazifalar belgilanar ekan, albatta, ma'naviy-ma'rifiy sohalarni yuksaltirish birinchi galdagi vazifaga aylanadi.

Davlatimiz rahbari ta’biri bilan aytganda, “Agar jamiyat hayotining tanasi iqtisodiyot bo’lsa, uning joni va ruhi ma’naviyatdir. Biz yangi O‘zbekistonni barpo etishga qaror qilgan ekanmiz, ikkita mustahkam ustunga tayanamiz. Birinchisi – bozor tamoyillariga asoslangan kuchli iqtisodiyot. Ikkinchisi – ajdodlarimizning boy merosi va milliy qadriyatlarga asoslangan kuchli ma’naviyat”. [1] Mustahkam poydevor ustida mustahkam imorat barpo bo’ladi. Shunday ekan, ajdodlarimizdan bizga qoldirilgan boy ma’naviy meros xalqimiz tafakkuri va ma’naviyati ildizlarini oziqlantirib turadi, unga ruhiy madad va yaratuvchi kuch baxsh etadi. Prezidentimizning 2021 yil 26 martdagi “Ma’naviy-ma’rifiy ishlar tizimini tubdan takomillashtirish to‘g‘risida”gi qarorida mazkur yo‘nalishda oldimizda turgan muhim vazifalar belgilab berilgan[7]. Xususan, “Milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari” g‘oyasini keng targ‘ib etish orqali jamiyatda sog‘lom dunyoqarash va bunyodkorlikni umummilliy harakatga aylantirish, oila, ta’lim tashkilotlari va mahallalarda ma’naviy tarbiya uzviyligini ta’minlash ma’naviy-ma’rifiy ishlar tizimini tubdan takomillashtirishning ustuvor yo‘nalishlari sifatida belgilangan[6].

Shuningdek, targ‘ibot-tashviqot va tarbiya yo‘nalishidagi ishlarni ilmiy asosda tashkil etish, soha bo‘yicha ilmiy va uslubiy tadqiqotlar samaradorligini oshirish, ijtimoiy-ma’naviy muhit barqarorligini mustahkamlashga qaratilgan doimiy monitoring tizimini joriy qilish, el-yurt taqdiriga loqaydlik, mahalliychilik, urug‘-aymoqchilik, korrupsiya, oilaviy qadriyatlarga bepisandlik va yoshlar tarbiyasiga mas’uliyatsizlik kabi illatlarga barham berishga qaratilgan kompleks chora-tadbirlarni amalga oshirish ham yuqoridagi vazifalar sirasiga kiradi.

Hozirgi kunda mamlakatimiz aholisi, avvalo, yoshlar qalbida amalga oshirilayotgan islohotlarga daxldorlik hissini kuchaytirish, shu yo‘nalishdagi ma'naviy-ma'rifiy ishlarning ta'sirchanligini yanada oshirishimiz zarurligi davr talabiga aylanib bormoqda. Ayni paytda ma'naviyat sohasidagi ichki va tashqi tahdid hamda xavf-xatarlarga qarshi samarali kurashish, jamiyatda mafkuraviy immunitetni mustahkamlash, davlat va jamoat tashkilotlarining bu boradagi faoliyatini samarali muvofiqlashtirish masalalari yanada dolzarblashmoqda.

Ma’naviy-ma’rifiy ishlarning asosiy xususiyati uning targ‘ibot funksiyasidadir. Bunda respublika rahbariyati olib borayotgan ijtimoiy-siyosiy tadbir-choralar chet ellar bilan hamkorlik; mustaqillik sharoitida erishilayotgan muvaffaqiyatlar; mamlakatimizda tinchlikni himoya qilish, diniy aqidaparastlikka qarshi kurash; ma’naviy qadriyatlar va ularni tiklash; yoshlarga g‘amxo‘rlik kabi ijobiy tushunchalar jamlanadi . Oliy ta’lim muassasasida ma’naviy- ma’rifiy ishlarni tashkil qilishda «Ma’naviyat va ma’rifat» bo’limi rahbarining bilim va kompetensiyalari, faoliyati hal qiluvchi ahamiyatga ega. Mazkur lavozim o‘zining qator shaxsiy va kasbiy talablariga ega. U o‘zida tashkilotchilik, yuksak milliy mafkuraviy onglilik, tarbiya nazariyasi, uslubiyati, psixologiyasi, bilimdoni va amaliyotchisi, milliy va mahalliy madaniyat. tarixni yaxshi biluvchi, siyosiy faol, notiq bo’lishi lozim.

Jumladan, ma'naviyat asoslari bo'yicha tadbirlarni o'tkazish, gazeta, jurnal, tv materiallaridan foydalanish, ma'ruzalar, suhbatlar, konferensiyalar, uchrashuvlar, seminarlar, diskussiya, disput, matbuot anjumanlar, davra suhbatlarini tashkil qilish, o'tkazish, jamoaviy ma'naviy-ma'rifiy ishrini taklil qilish. rejalashtirish va amalga oshirishni nazorat qilish malakalariga ega bo'lmog'i lozim. Shuningdek, u guruh murabbiylarining ma'naviy-ma'rifiy ishlarni olib borish makoratlarini oshirish, ularning talabalar bilan suhbat, ma'ruzalar o'tkazishi, nazariya bilan amaliyotni uyg'unlashtirish, ko'rgazmali qurollardan foydalanish yuzasidan seminarlar o'tkazib borish kabi funksional vazifalarga ham ega hisoblanadi.[4] Shuningdek, mamlakatimizdagi barcha ta'lim muassasalarida ma'naviy-ma'rifiy ishlar muayyan tamoyillarga tayangandagina o'z samarasini beradi. Ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini belgilovchi asosiy tamoyillar sirasiga:

- milliy mafkuraviy yo'naltirilganlik;
- nopartiyaviylik;
- ta'lim va tarbiya birligi;
- hayotiylik;
- integrallik;
- ong va xulq-atvor birligi;
- amaliylik;
- ommaviylik;
- yaxshi fazilatlarni rag'batlantirish;
- ma'naviy illatlarga «Jaholatga qarshi ma'rifat» bilan kurashish;
- talabalarning bo'lajak kasbiy xususiyatlarini inobatga olish;
- uzviylik kiradi.

Keng ma'nodagi ijtimoiy-siyosiy, ma'naviy-ma'rifiy faoliyat butun jamiyatda davlat rahbari - Prezident homiyligida radio, TV, maxalla, jamoatchilik tashkilotlarig siyosiy partiyalar. Respublika ma'naviyat va ma'rifat Kengashi tomonidan olib borilayotgan ishlarni o'z ichiga oladi. O'quv muassasasida tashkil qilinuvchi va amalga oshiriluvchi ma'naviy-ma'rifiy ishlar ijtimoiy ma'noda xususiylik hosil qiladi. Chunki bu faoliyat davlat muassasasi jamoa xususiyatidan kelib chiqib boshqariluvchi, uzoq davom etuvchi jarayonni hosil kiladi.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, agar kimki ma'naviyat masalasi bu faqat Ma'naviyat markazi yoki tegishli vazirlik va idoralarning ishi, deb o'ylasa, katta xato qiladi. Bularning hammasi davlatimiz va jamiyatimizning, barcha rahbarlarning; barcha-barchamizning eng asosiy va muhim vazifamizdir. Mana shu haqiqatni hammamiz chuqur tushunib, o'z faoliyatimizni shu asosda olib borsak, men ishonaman, ma'naviy-ma'rifiy sohada o'z oldimizga qo'ygan vazifalarni, albatta, muvaffaqiyatli ado etamiz. Bu natijalar

boshqa sohalaridagi yutuqlarimiz uchun ham, mamlakatimiz taraqqiyoti, xalq farovonligi uchun ham mustahkam asos bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Sh.M.Mirziyoyev. “Yangi O‘zbekiston – Taraqqiyot strategiyasi” . To‘ldirilgan ikkinchi nashr. Toshkent “O‘zbekiston“ nashriyoti .2022.
2. I.A.Karimov. “Yuksak ma’naviyat – yelgilmas kuch”
3. Sh. To‘rayev. “Ma’naviy – ma’rifiy ishlar va uni tashkil qilish metodikasi “
4. <https://cyberleninka.ru/article/n/oliy-uv-muassasasi-manaviy-marifiy-ishlarining-pedagogik-nazariya-va-amaliyotda-tutgan-rni/view>
5. <https://yuz.uz/news> L.Mingishov “Ma’naviy ma’rifiy tarbiya: yoshlarning xohish istagiga hamohang, qiziqishiga mos bo‘lsin.”
6. <https://www.oyina.uz/M.HOJIMATOV>”, Ma’naviy-ma’rifiy ishlarda mas’uliyatsizlikka yo‘l qo‘yib bo‘lmaydi.”
7. <https://lex.uz/docs/3909604?ONDATE2=08.05.2023&action=compare>

Shamsudinova Malikaxon Ulug‘bek qizi

Andijon davlat pedagogika instituti magistranti.